

Sivistymätöntä tyyliä.

Suomenkielisten sanomalehtien kirjoituksista ja myös kirjallisuudestamme löytää nykyään usein sanoja, joita ei voi pitää kirjakieleen kuuluvina ja jotka sivistyneessä kielenkäytössä tekisivät samanlaisen vaikutuksen kuin esim. arki-ryysyt tilaisuudessa, jossa pitäisi olla siistissä puvussa. Kysymyksenalaisia sanoja esiintyy harvoin sanakirjoissa, ja jos esiintyy, ne on merkitty vulgääreiksi, siis rahvaanomaisiksi, alatyylisiksi. Niitä suosivat usein varsinkin pakinoitsijat, joiden mielestä nähtävästi suomalaisen pakinatyyliin on viljeltävä sivistymättömän kielenkäytön ilmauksia. He käyttävät mielellään sellaisia sanoja kuin *haaveri, halveerata, heppu, hilut, hissuksiin, jehu, kaveri, kenkku, keplotella, kiho, mukula, ponsari, päällepäsmäri, puliveivata, pullikoida, rellestää, ryppyillä, räätä, silmäntekevä, toilaus, tölväillä, törssäillä*. Erikoisesti tämä pakinatyyli suosii ruotsalaisperäisiä murre- ja slangisanoja, sellaisia kuin *hantlankari, huusholli, jelpata, kampraatti, kantti, kruntti, leffa, levari, meinata, meininki, mörkki, ikkunanpokat, puketti, puska, puulaaki, pärjätä, riitinki, rymsteerata, sortti, syyntätä, söpö, söötti, tuuri, tykätä, tyyris, tyyrätä, vuovata, värkätä*. Muutamia näyte-esimerkkejä tällaisesta pakinatekstistä: »rupesivat heti värkkäämään

särkynyttä eheäksi.» »eduskuntaehdotukset määrätään, ilmoitetaan ja ulosannetaan ilman sen pitempiä seremonioita»; »tässä meidän kaikkien yhteisessä puulaakissa»; »panivat toimeen sellaisen rymsteerauksen että oli oksat poissa»; »ovat pises-miesten tekstinselittelyn huikaisemia»; »kun asiat syitä myöten syyntätään». Kuvakieli on samaa vulgääriä tyyliä: »kun politiikan taituri asioiden hanttiin mennessä ottaa hatkat ja veisaa pitkät vetelät koko areenalle».

Ala, jolla sanomalehdissä myös aivan vilisee slanginsävyisiä ilmauksia, on urheilukirjoitusten kieli. Niissä voidaan aivan vakavassa yhteydessä sanoa esim.: »Kenkku talvi!» »Austraalia on antanut Englantia päihin cricketissä.» »Haluaisin nähdä, minkälaisen miinin hän ottaisi päälleen.» (Vrt. L[auri] H[akulise]n kirjoitusta »Urheilukielemme kukkasia», Suomen Kuvalehti 1936, s. 1236.)

Tällaista alatyylä voi esiintyä sanomalehtien muissakin kirjoituksissa. Seuraavat esimerkit ovat eri lehdistä: »Silmäntekevät [korttipelilingia!] valtiomiehet työntävät kansan areenalle.» »Tämä tietysti on ollut pelkkää kenkkuilua naaman pelastamiseksi!(.)» »Lehti lupaa kolme kertaa niin paljon kuin sen ja kaikkien pankkien housut kestävät.» »Kolmannen diktaattorin suuressa maassa vään-

nellään vain *hissunkissun* viiksiä.» «Ahvenanmaalla kerätään *hissukseen* nimiä adressipaperiin.» «On perin vaarallista luottaa porvarien kunnalliseen *huusholinpitoon*.» «Kirjailija kuvailee amerikkalaisista huolettomuutta ja *rehvakasta meininkiä*.» — Tällaisesta »rehvakuudesta» on sanottava, että se ei kuulu sivistyneeseen yleiskieleen eikä ole aitoa kansanomaisuuttakaan.

Eduskuntakeskusteluista ovat viime aikoina hävinneet seuraavanlaiset tyylittömyydet, joita ennen usein esiintyi: «Ruotsalainen ryhmä lienee itse jo huomannut tehneensä asiassa oikein *emävirheen*.»

Tuntuu siltä, että tämä holtiton tyyli on leviämässä kirjallisuuteenkin. Seuraavat otteet ovat eri kirjailijain teoksista eivätkä ole heidän kuvaamiensa henkilöjen repliikeistä: «Sen *nästyykistä* tuulahitaa niin *noopelin* hyvä *haisku*.» (Kirjailija voisi puolustukseksi huomauttaa, että kysymyksessä on nk. »*erlebe Rede*», eläytyvä esitys.) «Kansanedustaja N. N:stä jäi meille edustajatovereille *rehti* ja *railakas* muisto.» «Nyt *leikkäsi*» (= asia kirkästui). «Kun tässä nyt kerran maailma joka *kantiltaan* on ylösalaisin — —.» «Kreikan kieli on kuin suomen kieli, jolla ei *pärjää* missään

muualla kuin Suomessa.» «Eräs isännistä pyysi, että tulisin koristamaan heidän pöytänsä. Olisin siinä kukkapukettina heidän silmiensä iloksi.» iloisten *hilujen* aikana.» «*romuluinen* pelastusarmeijalainen.»

Asia on toinen milloin kirjailija käyttää tahallaan tyylin rikkovaa sanaa niinkuin esim. F. E. Sillanpää lapsuuden muistoissaan estääkseen esitystä tuntu-
masta sentimentaaliselta: «Istuin siellä asukkaiden ihmeenä jossakin *puskan* juurella ja *vuntierailen* kaiken katoavaisuutta. Minulta on iäksi mennyt se ihannus, joka sisältyy lapsuuteeni — —.» Tuttavallisen puhelutyylin sävy oikeuttaa saman vapauden. Pari esimerkkiä T. Vaaskiven kirjeistä: «Kai huomaat, mitä hirmusta *soosia* se seos on.» «Toivottavasti et *tykkää huonoa*.» — — ei jää muu neuvoksi kuin että sinä veljellisesti koetat *hjälpata* minua sieltä käsin.»

Kirjailijoilla ja jokaisella kielenkäyttäjällä on oikeus ja velvollisuuskin rikastuttaa sanontaansa myös lainaamalla kansankielen tuoreista ilmaisuvaroista, mutta heidän ei sovi alentua tyyllissään sille alimmalle tasolle, jolla karkeusannonnassakin usein on suoranaisena tavoitteena.

E. A. Saarimaa.